

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
202403881-30

Dato:
12.04.2024

KDI - HØRINGSVAR - FORSLAG TIL ENDINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV

Innledende kommentarer

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) vil innledningsvis bemerke at vi er tilfreds med at utformingen av lovforslagene med utgangspunkt i de vedtatte endringene i lov 20. desember 2023 nr 110, blir sendt ut på høring.

Kriminalomsorgen har en fremtredende rolle med flere ansvarsområder som er knyttet til lovforslagene.

KDI har forelagt høringen for Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter og de fem kriminalomsorgsregionene, samt anmodet de om disse henter innspill fra underliggende enheter. Høringen er blitt forelagt for Ungdomsrådet ved Vestfold friomsorgskontor og dere uttalelser er lagt inn med innrykk i dette høringssvaret.

KDI har mottatt svar fra *Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter, Kriminalomsorgen region øst, Kriminalomsorgen region vest, Kriminalomsorgen region sørvest, Kriminalomsorgen region nord og Kriminalomsorgen region sør*. Fra lokalt nivå har det kommet innspill fra *Oslo friomsorgskontor, Kriminalomsorgen Innlandet avdeling samfunn Hamar, Akershus friomsorgskontor, Bergen fengsel, Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor avdeling, Vestfold friomsorgskontor, Telemark friomsorgskontor, Trondheim fengsel, Trøndelag friomsorgskontor, Troms og Finnmark friomsorgskontor (18)*

Flere av endringsforslagene møter positivitet i hele kriminalomsorgen. Forslagene kan gi unge straffedømte en mer tilpasset straffereaksjon og et styrket ettervern. KDIs bekymring er at vår virksomhet blir tillagt flere oppgaver uten at dette budsjettmessig kompenseres.. Det er åpenbart et behov for mer ressurser til gjennomføring av et styrket ettervern jf strgil§ 43 annet ledd. Det antas at det vil bli en markant økning i antall ungdomsstraffsaker som ikke lenger skal være samtykkebasert og derav antagelig flere brudd. Dette vil etter vår vurdering føre til et økt omfang av bruddsaker for regionene. For eksempel vil kravet om hurtig behandling av U-18 saker i Oslo, gjøre at det er behov for juristressurser i kriminalomsorgen region øst. Dette vil også fremgå med nærmere begrunnelse av rapport fra arbeidsgruppe vedr utredning av «Hurtigspor i Oslo» med

frist 1.5.2024. Det vil også medføre behov for å styrke friomsorgskontorene med mer ressurser dersom ettervernet skal styrkes med økt bruk av prøveløslatelse med særvilkår.

Innspill og merknader fra regionene og de enkelte enhetene er delvis innarbeidet fortløpende i vår uttalelse. De fullstendige uttalelsene fra underliggende enheter er lagt inn på regjeringen.no innen fristen 12.4.2024. samt vedlagt denne ekspedisjonen. Høringssvaret er bygget opp kronologisk etter forslagene under.

KDI slutter seg i det vesentligste til de endringsforslagene som fremkommer av høringsnotatet.

En hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d,

Med unntak av region sørvest, så støtter ikke de andre regionene forslaget. Hovedårsaken er at innføring/gjeninnføring av en adgang til å sette særvilkår vil øke risikoen for uklare ansvarsforhold, både for de profesjonelle aktørene og for ungdommen selv, og da også øke risikoen for glippsoner, som forslaget i utgangspunktet er ment å redusere. Det anføres videre at bruk av særvilkår kan forsinke oppstart av ungdomsstraffen, for eksempel dersom det oppstår uklarhet rundt om ungdommen har brutt ett eller flere vilkår. Ei heller støttes forslaget om at kriminalomsorgen får ansvaret for å følge opp eventuelle vilkår om rusforbud etter straffeloven § 37 første ledd bokstav d og ansvaret for å gjennomføre ruskontroll etter straffgjennomføringsloven § 56, jf. straffeloven § 38 tredje og fjerde punktum.

KDI støtter denne vurderingen. Dersom det blir vedtatt at domstolene kan fastsette særvilkår ved idømmelse av ungdomsstraff, støtter vi departementets forslag om at vilkårene kun bør gjelde til gjennomføringstiden for ungdomsstraffen begynner å løpe.

Tilbakemeldingene fra ungdomsrådet er at de syns forslaget var vanskelig å svare på da det opplevdes uklart og lite oversiktlig. Ungdommene er opptatt av at reaksjonen må stå i stil med lovbruddet. Dersom det er grove hendelser og med flere ofre bør straffereaksjonen sørge for å ha god kontroll på domfelte for å sikre at det ikke gjentar seg.

En hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år,

Med unntak av region øst som er bekymret for at forslagene vil føre til økt bruk av fengselsstraff overfor barn, støtter de andre regionene forslaget.

Tilbakemeldingene fra ungdommene i ungdomsrådet er at en ungdomsstraff i kombinasjon med fengsel kan være bra dersom man har vist noe form for endring under fengselsoppholdet og at atferden har bedret seg. Dersom man blir sett på som fortsatt farlig bør man få lengre soning i fengsel. Dersom man har hatt en utvikling ser de på det som positivt at man kan få videre oppfølging med ungdomsstraff etter fengsel. Ungdommene har ingen formening om lengde i fengsel, men tenker at dersom det skal utvides fra 6 måneder bør ungdomsstraffen være med i den totale gjennomføringstiden og ikke utenom. Slik at dersom man får 2 år fengsel så er dette inkludert oppfølging med ungdomsstraff. Ungdommene sier at dette vil oppleves som mermotiverende å følge opp.

KDI støtter forslaget med inntil 1 år.

Særskilte hjemler som sikrer unge domfelte riktig oppfølging før og etter løslatelse (styrket ettervern). Det foreslås en endring i straffegjennomføringsloven § 41, som utvider kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse for unge domfelte ved å pålegge en plikt til alltid å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner for domfelte under 25 år.

Alle enheter er positive til at det er foreslått en klarere forpliktelse for kriminalomsorgen til å ta kontakt med offentlige myndigheter. Ikke bare for mindreårige, men også for domfelte under 25 år.

Ungdomsrådet er av den oppfatning at dette er et positivt forslag. De peker på at det kan være tøft å komme ut av fengsel og rett ut på gaten uten noe form for videre plan og oppfølging. Det at kriminalomsorgen må ta kontakt med instanser og folk rundt dem vil gjøre en løslatelse tryggere. De peker igjen på at dette i kombinasjon med å sone siste del med elektronisk kontroll vil være den beste løsningen og den beste overgangen tilbake til samfunnet.

KDI støtter denne vurderingen. I vår fagstrategi for unge domfelte og innsatte i kriminalomsorgen er et av tiltakene iverksettelse av særregler for unge som kan gi de en forsterket oppfølging og velferdstjenester under og etter gjennomført straff.

Et nytt ledd i straffegjennomføringsloven § 42 om at kriminalomsorgen særlig skal legge vekt på domfeltes alder, samt hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging ved vurderingen av prøveløslatelse.

De fleste underliggende enheter støtter forslaget, men region øst ønsker en alternativ formulering ved at de heller ønsker at det tilføyes en bestemmelse i nåværende femte ledd.

KDI støtter departementets forslag.

Et nytt punktum i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd som pålegger kriminalomsorgen en plikt til å vurdere om det skal settes vilkår ved prøveløslatelse, når domfelte er under 25 år, og hensynet til progresjon og behovet for oppfølging sier det.

Flere av høringsinstanser uttrykker en bekymring for at en endring kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelse for unge under 25 år. Forslaget kan innebære at unge domfelte kan bli behandlet strengere enn andre domfelte. For eksempel vil brudd på vilkår innebærer at domfelte kan risikere gjeninnsettelse i fengsel.

Ungdomsrådet er positive til lovforslaget. Det fremheves som positivt at ungdommens alder og behov for oppfølging skal være et vurderingsgrunnlag. De opplever også at det vil kunne bli et bedre innhold etter løslatelse og sikre en bedre oppfølging. De er samtidig opptatt av at dersom de ikke er enig i at de trenger mye oppfølging så må også dette hensynstas, og at vilkår om møteplikt ikke skal settes uten grunner. De kan oppleve at dette blir en forlengelse av straffen.

KDI støtter en utredning av lovforslaget og de konsekvenser det får for den unge domfelte og kriminalomsorgen.

At påtalemyndigheten gis hjemmel til også å føre for retten rene vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff,

I mai 2001 ble det vedtatt ny lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven). Ett av målene med den nye loven var å sikre konsekvente og effektive reaksjoner ved brudd på vilkår for gjennomføring av prøveløslatelse og samfunnsstraff jf. Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) pkt. 10.1. I forarbeidene uttalte departementet at det var særlig tre forhold som var sentrale for å oppnå dette målet: relevante reaksjonsalternativer ved brudd, en tydeligere forståelse av hva som er vilkårsbrudd og at riktig instans reagerer på vilkårsbrudd.

Tidligere var det utelukkende påtalemyndigheten som kunne bringe bruddsaker inn for retten, jf. straffeprosessloven § 76. I forarbeidene til den nye straffegjennomføringsloven pekte departementet på at prøveløslatte og betinget dømte bare «helt unntaksvis» ble satt inn i fengsel som følge av vilkårsbrudd. Oppfølgingen av brudd på samfunnsstraff var «noe mer konsekvent» da reglene knyttet til samfunnsstraff ikke åpnet for skjønn ved vilkårsbrudd (Ot.prp. nr. 5 pkt. 10.4.1).

For å bøte på den manglende oppfølgingen av vilkårsbrudd, foreslo departementet at kompetansen til å reagere på vilkårsbrudd ble flyttet til kriminalomsorgens regionale nivå. De uttalte følgende om bakgrunnen for sitt forslag: «Departementet ser overføringen av myndighet til å fremme bruddsakene som et viktig virkemiddel til å korte ned tiden fra bruddet blir begått til den subsidiære straffen kan fullbyrdes.»

I medhold av straffegjennomføringsloven § 44 er det nå kriminalomsorgens regionale nivå som har ansvar for å begjære gjeninnsettelse etter brudd på vilkår for prøveløslatelse. Kompetansen til å fremme saker om vilkårsbrudd under gjennomføring av samfunnsstraff er delt mellom kriminalomsorgen og politiet, jf. strl. § 52 fjerde ledd. I praksis er det kun der domfelte har begått nye forhold at påtalemyndigheten fremmer sak om omgjøring av samfunnsstraff. Ved brudd på vilkår for gjennomføring av ungdomsstraff, ligger kompetansen til å begjære omgjøring kun til kriminalomsorgens regionale nivå, jf. strl. § 52 c fjerde ledd. En valgfrihet vil kunne gi uavklarte ansvarsforhold og prosesser, slik departementet skriver. I tillegg er dette et spesialisert fagområde, med få bruddsaker hvert år. Dersom kompetansen skal deles mellom to etater, vil de som behandler disse sakene i kriminalomsorgen i dag få enda færre saker å bygge kompetanse på.

Det er enighet om at det er viktig å reagere raskt og effektivt ved brudd på vilkår for gjennomføring av samfunnsstraff og ungdomsstraff. KDI mener at det ikke bidrar til å sikre raskere saksbehandlingstid ved overføre ansvaret for å iretteføre bruddsaker på gjennomføring av straff til en etat som ikke har noen erfaring med eller kompetanse på området straffegjennomføring. Kriminalomsorgen har iretteført bruddsaker i over 20 år. Kriminalomsorgen håndterer et stort antall bruddsaker hvert år, og har god kompetanse innenfor feltet. For eksempel har Kriminalomsorgen region øst har fått opplæring i håndtering og iretteføring av bruddsaker fra Oslo statsadvokatembeter, og har en stående avtale med Riksadvokatembetet om jevnlig opplæring på feltet.

KDI støtter ikke forslaget.

At ungdommen gis rett til offentlig oppnevnt forsvarer også ved ungdomsplanmøtet under ungdomsoppfølging.

Ungdomsrådet tenker at uavhengig om det er en advokat eller ikke så er det

viktig at ungdommen gis anledning til å ha med seg en tillitsperson eller støtteperson som han/hun er trygg på. Det kan være mye informasjon og mye som er nytt så det er viktig med ivaretagelse av ungdommen i denne prosessen. Ungdommene gir tilbakemelding om at det kan være flere begreper og juss som er vanskelig å forstå, så det må sikres at dette blir godt forklart på en forståelig måte.

KDI støtter forslaget.

Jan-Erik Sandlie
ass regiondirektør

Kristin Tandberg
seniorrådgiver

vedlegg:

Kriminalomsorgen region øst med vedlegg – endring av regelverk EK og endring av regelverk møteplikt
Kriminalomsorgen region sør
Kriminalomsorgen region vest
Kriminalomsorgen region sørvest
Kriminalomsorgen region nord
Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter – KRUS
Oslo friomsorgskontor
Akershus friomsorgskontor
Kriminalomsorgen Innlandet avdeling samfunn Hamar
Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor
Vestfold friomsorgskontor
Telemark friomsorgskontor
Agder friomsorgskontor
Trøndelag friomsorgskontor
Troms og Finnmark friomsorgskontor
Bergen fengsel
Trondheim fengsel

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.